

Cijferen met jongeren

Een doorlichting van de arbeidsmarktsituatie van jongeren in Vlaanderen en Europa

Tielens, M. & Vermandere, C. 2007. *Cijferen met jongeren. Een doorlichting van de arbeidsmarktsituatie van jongeren in Vlaanderen en Europa*. WSE-report 2007. Leuven: Steunpunt Werk en Sociale Economie en VDAB.

In dit artikel verzamelen we heel wat cijfermateriaal over jongeren en gaan we in op hun globale arbeidsmarktsituatie, met name de werkzaamheid, de werkloosheid, deeltijdarbeid en tijdelijke arbeid. Met een aantal heldere figuren en tabellen proberen we waar mogelijk de situatie in Vlaanderen te vergelijken met de andere gewesten en de Europese lidstaten.

Dit artikel is gebaseerd op een recent verschenen WSE-report dat integraal kan worden gelezen op de website van het Steunpunt WSE (via publicaties).¹ In het rapport wordt verder ook ingegaan op andere kenmerken van jongeren op de arbeidsmarkt zoals de overgang onderwijs-arbeidsmarkt (ongekwalificeerde uitstroom, schoolverlaters), atypische arbeid, het combineren van studeren en werken, de sectorale verdeling en verloning van jongeren en de mobiliteit van jongeren op de arbeidsmarkt (de overgang van werkloosheid naar werk en omgekeerd de transitie van werk naar een niet-werkend statuut).

De globale arbeidsmarktsituatie van jongeren

Om de globale arbeidsmarktpositie van jongeren te bespreken gebruiken we de werkzaamheidsgraad – het aandeel werkenden in de bevolking – en de werkloosheidsgraad – het aandeel werkzoekenden in de beroepsbevolking. We vergelijken de Vlaamse jongeren enerzijds met de oudere leeftijdsgroep en anderzijds met de andere Europese jongeren.

Werkzaamheid

Traditioneel hebben jongeren een erg lage werkzaamheidsgraad. In 2006 is slechts 32% van de 15- tot 24-jarigen aan het werk en door de jaren heen heeft dat aandeel altijd rond 30% geschommeld. Jonge mannen werken iets vaker (34,5%) dan jonge vrouwen (29,5%). Jongeren werken dus veel minder vaak dan de gemiddelde bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar) waar Vlaanderen een werkzaamheidsgraad van 65% laat optekenen (figuur 1).

Een belangrijke verklaring daarvoor is vanzelfsprekend dat er onder de 15- tot 24-jarigen nog heel wat schoolgaande jeugd is. Dat verklaart ook gedeeltelijk het verschil tussen mannen en vrouwen:

jonge vrouwen studeren doorgaans langer dan mannen waardoor hun werkzaamheid lager ligt. Zouden we het aandeel werkenden berekenen zonder rekening te houden met deze studenten dan zou de werkzaamheidsgraad van de jongeren 80,8% bedragen, wat een behoorlijk hoge score is. Dus van alle jongeren die de schoolbanken reeds hebben verlaten, zijn acht op de tien aan het werk.

Vlaamse jongeren zijn geen uitzondering. Waalse en Brusselse adolescenten, met respectievelijk 22,2% en 20,7% werkenden, hebben zelfs een nog lagere werkzaamheidsgraad. In zowat alle Europese landen werken jongeren minder vaak dan oudere leeftijdsgroepen (figuur 1). Gemiddeld in EU-25 is 37,3% van de jongeren aan het werk, tegenover 64,7% van de 15- tot 64-jarigen. De Vlaamse jongeren bevinden zich ergens midden in de stoet. In slechts vijf landen (Nederland, Denemarken, Oostenrijk, het Verenigd Koninkrijk en Ierland) werkt meer dan de helft van de jongeren. Het gaat hier

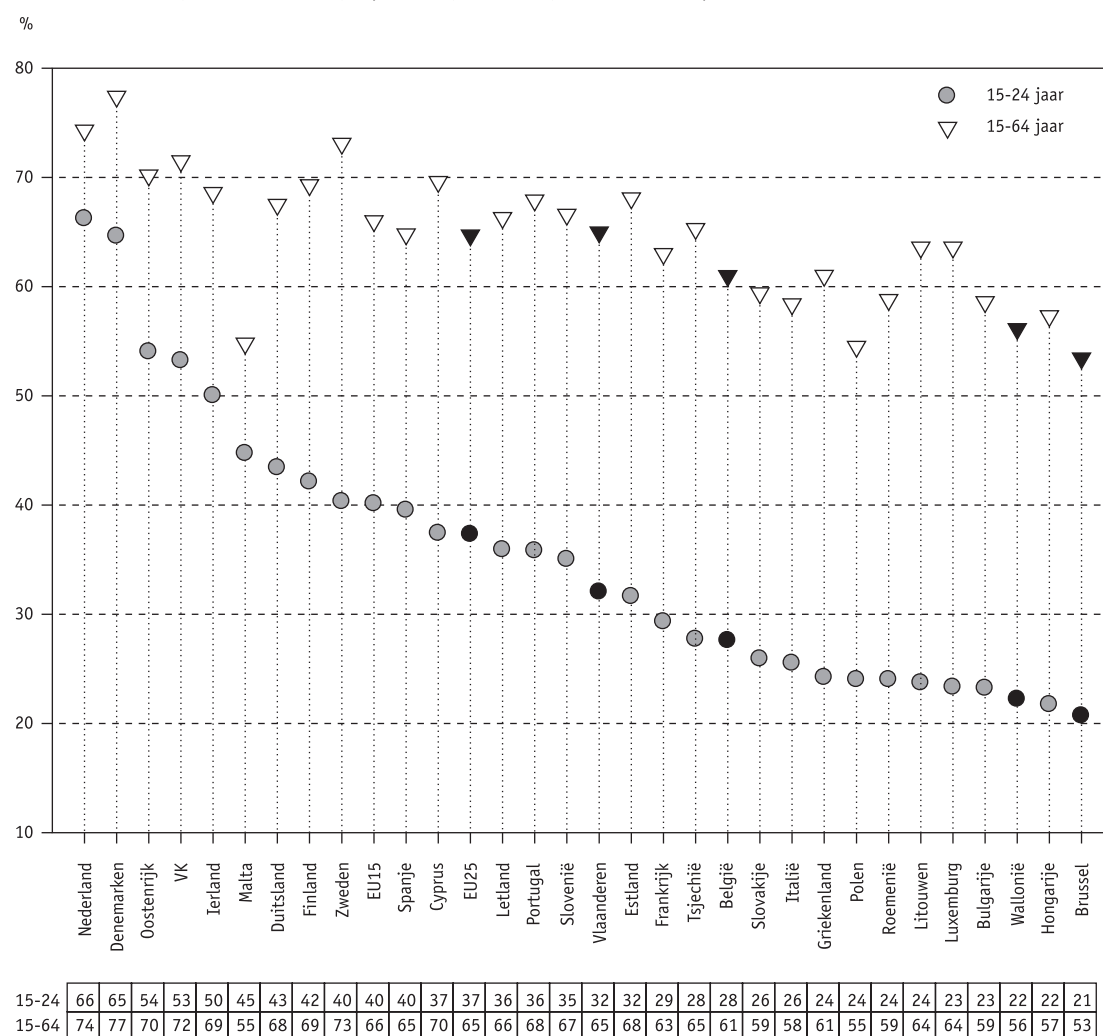
dan om landen waar jongeren vaak hun studies combineren met een (kleine) deeltijdse job, iets wat in Vlaanderen vooralsnog een beperkt fenomeen is.

Werkloosheid

De arbeidsmarktkansen van jongeren kunnen beter worden afgelezen aan de hand van de werkloosheidsgraad. Hier wordt immers geen rekening gehouden met studenten, maar enkel met de perso-

Figuur 1.

Werkzaamheidsgraad naar leeftijd (EU, België en de gewesten; 2006)

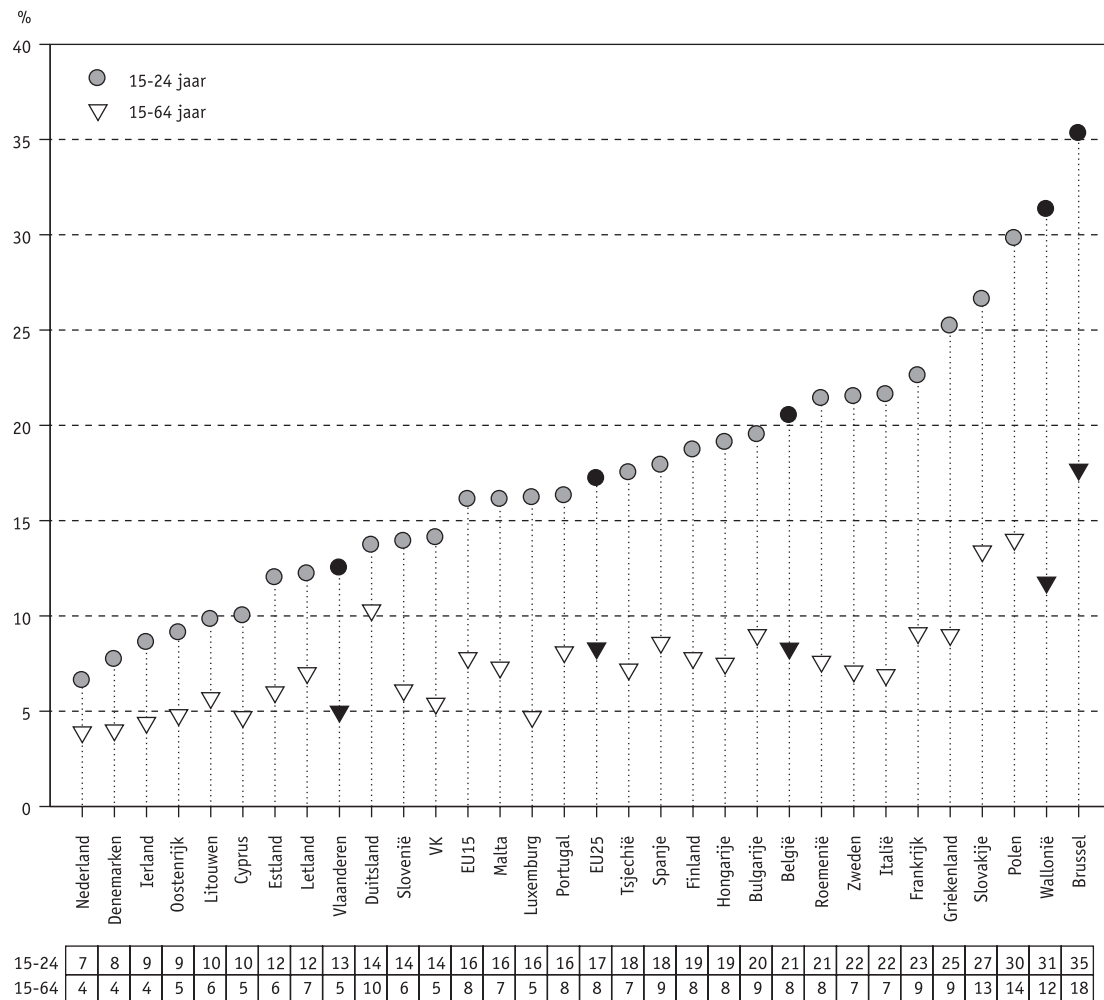
Bron: Eurostat LFS, FOD Economie - Dienst Statistiek - EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

nen die zich reeds aanbieden op de arbeidsmarkt. De werkloosheidsgraad is het aandeel werkzoekenden in de beroepsbevolking, zijnde de werkzoekenden plus de werkenden, en drukt dus uit welk aandeel van de jongeren die zich aanbieden op de arbeidsmarkt werkloos is.

We gebruiken in deze analyse van de werkloosheidsgraad de definitie van de International Labour Organization (ILO) om werklozen af te bakenen, omdat de werkloosheid dan internationaal vergeleken kan worden. De gehanteerde bron is de La-

bour Force Survey van Eurostat. De ILO-werklozen zijn de niet-werkenden die op het moment van de bevraging de afgelopen vier weken actief naar werk gezocht hebben en onmiddellijk beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt (binnen de twee weken een nieuwe job kunnen beginnen), samen met de niet-werkenden die een job hebben gevonden die binnen de drie maanden begint. Het gaat hier dus niet om de administratieve werkloosheidscijfers van de gewestelijke bemiddelingsdiensten, de zogenaamde nwwz of niet-werkende werkzoekenden. Daar komen we later op terug.

Figuur 2.
Werkloosheidsgraad naar leeftijd (EU, België en de gewesten; 2006)

Bron: Eurostat LFS, FOD Economie - Dienst Statistiek - EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

Jongeren zijn veel vaker werkloos dan de gemiddelde bevolking. In Vlaanderen is 12,5% van de jongeren werkloos in 2006 tegenover slechts 5% van de totale bevolking. Het gebrek aan werkervaring van jongeren speelt daarbij een doorslaggevende rol. Bovendien worden jongeren vaker aangenomen met een tijdelijk contract of een uitzendcontract zodat ze ook vaker weer (even) in de werkloosheid terechtkomen.

In Europees perspectief scoort Vlaanderen redelijk goed, zowel wat betreft de jeugdwerkloosheid als de totale werkloosheid. Slechts acht landen kennen een lagere jeugdwerkloosheid, met aan de kop – hoe kan het ook anders – Nederland en Denemarken. Wel zien we dat van de acht landen met een vergelijkbare totale werkloosheidsgraad als Vlaanderen, onze regio de hoogste jeugdwerkloosheid heeft. Dat betekent dus dat Vlaanderen een redelijk grote kloof kent tussen de totale en de jeugdwerkloosheid (figuur 2).

Opvallend is dat Finland en Zweden erg zwak lijken te scoren en een hoge jeugdwerkloosheid torsen, terwijl ze op andere arbeidsmarktindicatoren vaak tot de top van Europa behoren. Maar kijken we naar de duur van de werkloosheid dan stellen we vast dat er in Finland en Zweden (en ook in Denemarken) nauwelijks langdurige werkloze jongeren zijn. Het gaat dus telkens om korte werkloosheidsperiodes, een gevolg van de flexibele arbeidsmarkten in de Scandinavische landen.

In Wallonië en Brussel is de toestand dramatisch. Meer dan een derde van de jongeren die er zich aanbieden, vindt geen werk. Nergens in Europa is de jeugdwerkloosheid zo hoog.

De hierboven gebruikte ILO-werkloosheidsdefinitie biedt als voordeel dat internationale vergelijkingen vlot mogelijk zijn. Anderzijds zijn de cijfers gebaseerd op enquêtegegevens, wat het moeilijker maakt om op subregionaal of gemeentelijk niveau naar de werkloosheid te kijken. Daartoe kunnen we wel gebruik maken van de administratieve telling van het aantal niet-werkende werkzoekenden (nwwz) gekend bij de VDAB.

Figuur 3 illustreert de evolutie van het aantal nwwz en het aantal nwwz jonger dan 25 jaar. In 2006 telt Vlaanderen ongeveer 47 000 jonge werkzoekenden,

waarmee we op het niveau van 1999 zitten. De goede cijfers van 2000 en 2001 liggen binnen bereik als de daling van het voorbije jaar zich doorzet.

Het valt op dat de werkloosheid bij jongeren heel wat conjunctuurgevoeliger is, zowel bij het aantrekken als bij het vertragen van de economische groei. Trends worden eerder zichtbaar én zijn duidelijker afgetekend bij de jongeren dan gemiddeld. In het economische topjaar 2000 ligt het aantal jongere werkzoekenden nog op een laagterecord, maar de conjuncturele terugval die zich vanaf 2001 heeft ingezet, weegt van bij het begin zwaarder op de evolutie van de jongerenwerkloosheid. Het jaar 2004 is het keerpunt: de economie leeft terug op, en al houdt de gemiddelde groei van het aantal werkzoekenden nog steeds hetzelfde tempo aan, bij de jongeren neemt de toename al duidelijk in kracht af. Vanaf 2005 begint de jongerenwerkloosheid te dalen. De totale werkloosheid volgt in 2006, zij het minder uitgesproken dan bij jongeren.

Hieruit besluiten dat het beleid zich niet om de jeugdwerkloosheid hoeft te bekommeren omdat die wel vanzelf oplost bij economische groei, is wat kort door de bocht. Jongeren zijn hun weg op de arbeidsmarkt nog aan het zoeken en vinden niet allemaal even vlug een job. Eenmaal aan de slag, is die eerste job niet altijd meteen een job voor het leven: vaak gaat het eerst om een tijdelijk (of uitzend-) contract, soms beantwoordt de job bij nader inzien toch niet helemaal aan de verwachtingen van de jongere, of omgekeerd, voldoet de jongere uiteindelijk toch niet aan de specifieke vereisten van de werkgever. Het gevolg zijn heel wat bewegingen in en uit de werkloosheid, en mede door deze intredewerkloosheid ligt de werkloosheidsgraad bij jongeren zelfs bij hoogconjunctuur een stuk hoger dan gemiddeld.

Daar komt nog bij dat nog steeds heel wat jonge werkzoekenden laaggeschoold zijn. In juni 2007 heeft de helft van de jonge werkzoekenden geen diploma secundair onderwijs, wat een hoog risico op langdurige werkloosheid met zich meebrengt. Het aandeel langdurig werkzoekenden (langer dan een jaar) ligt heel wat hoger bij laaggeschoolden (figuur 4). Bijna 60% van het totaal aantal laaggeschoolde werkzoekenden is al langer dan een jaar werkzoekend. Bij de middengeschoolden is dat

iets meer dan 40%, bij de hogeschoolden meer dan 30%. Bij de jongeren ligt het aandeel langdurig werkzoekenden weliswaar lager. Deze leeftijdsgroep omvat immers veel meer personen die pas tot de arbeidsmarkt zijn toegetreden en dus nog niet zo lang werkzoekend zijn.

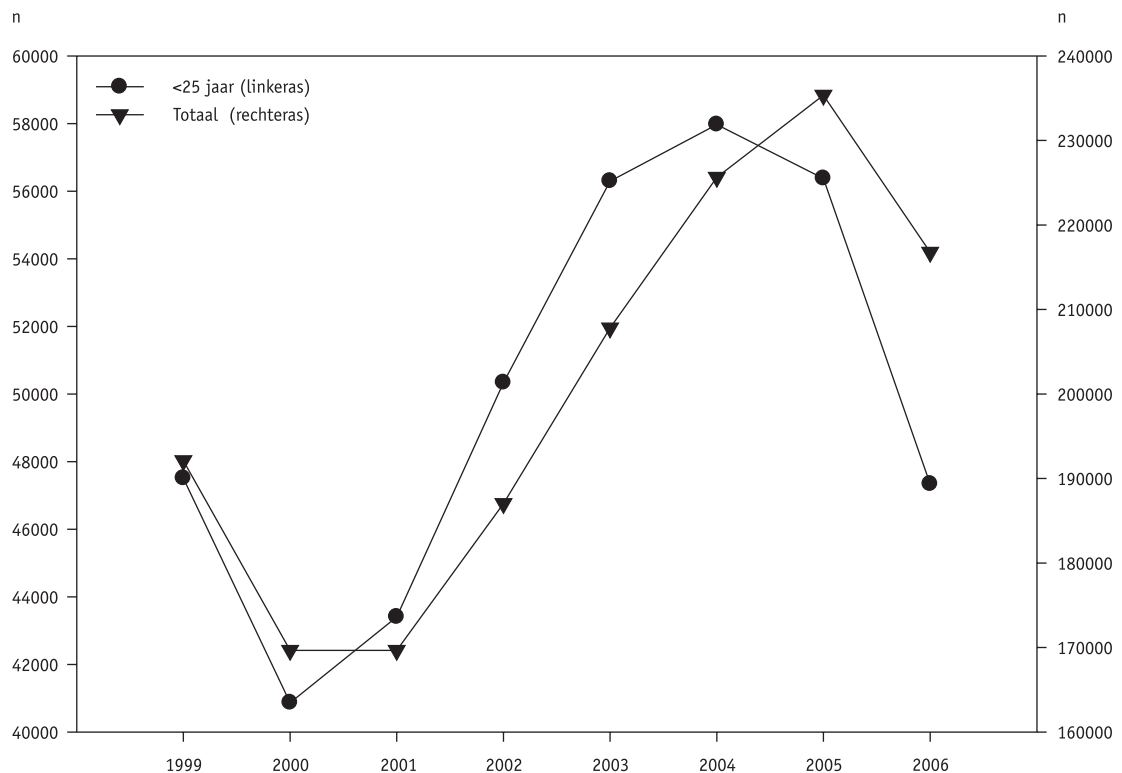
In januari 2006 werd van start gegaan met het Steden- en Gemeentenplan rond jeugdwerkloosheid. In dertien Vlaamse steden en gemeenten zijn bovenop de bestaande inspanningen bijkomende initiatieven ontwikkeld om jonge laaggeschoolde werkzoekenden aan een job te helpen.² Het gaat telkens om lokale initiatieven, met in elke stad of gemeente eigen specifieke accenten, in een partnerschap tussen de VDAB, de stad of gemeente, het OCMW en de lokale actoren op de arbeidsmarkt. De acties zijn beperkt in duurtijd en richten

zich vooral op het intensifiëren van de begeleiding, het versterken van de zoektocht naar werk en het aanbieden van jobs op maat.

Tabel 1 toont de jeugdwerkloosheidsgraad en de algemene werkloosheidsgraad in de betrokken steden en gemeenten. In juni 2005 ligt de jongerenwerkloosheid in alle betrokken gemeenten hoger dan 20%, met uitschieters tot 28% en meer in Genk, Antwerpen en Gent. Met de gunstige conjunctuur als wind in de rug, gaat het met de werkloosheidsgraden wel de goede richting uit. De ramingen voor juni 2006 tonen al voor tien van de dertien gemeenten een jongerenwerkloosheidsgraad onder de 20%. Voor juni 2007 blijven de ramingen voor de meeste betrokken gemeenten zelfs onder de 15% werkzoekenden bij de jongeren. Toch blijft de jongerenwerkloosheid er hoger dan gemiddeld in

Figuur 3.

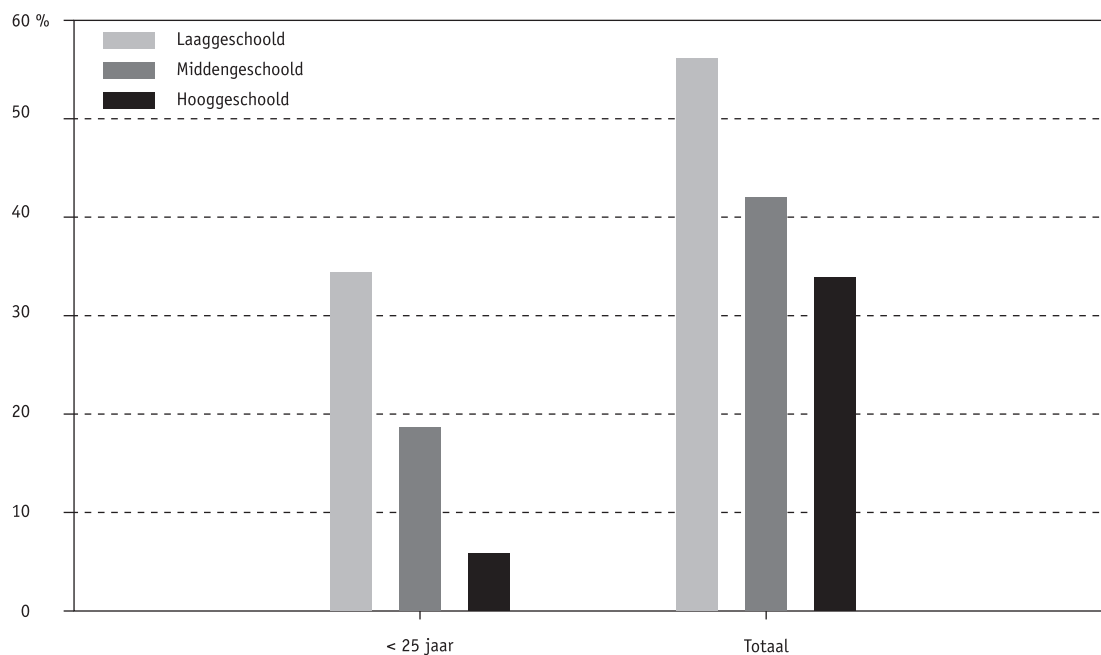
Evolutie van het aantal nwwz naar leeftijd (Vlaams Gewest; 1999-2006)

Bron: VDAB Arvostat

Figuur 4.

Aandeel langdurig werkzoekenden naar leeftijd en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; jaargemiddelde 2006)

Bron: VDAB Arvastat

Tabel 1.

Globale en jeugdwerkloosheidsgraad in de dertien betrokken steden en gemeenten in het Steden- en Gemeentenplan rond jeugdwerkloosheid

	Jongeren (< 25 jaar)			Totale beroepsbevolking		
	Juni 2005	Juni 2006r	juni 2007r	Juni 2005	Juni 2006r	Juni 2007r
Vlaams Gewest	18,4	13,3	9,9	8,3	7,6	6,0
Genk	30,0	19,7	14,1	16,7	14,0	10,6
Antwerpen	29,0	23,8	18,1	16,0	15,4	12,4
Gent	28,1	21,3	15,4	13,8	12,6	9,8
Ronse	27,9	23,3	15,1	14,0	13,8	11,3
Maasmechelen	26,7	16,1	12,7	15,7	13,7	10,2
Mechelen	25,5	19,5	13,4	11,5	10,4	8,0
Heusden-Zolder	25,3	17,8	9,5	11,9	10,6	7,3
Beringen	24,8	18,0	12,4	11,2	10,0	7,3
Houthalen-Helchteren	23,7	15,5	10,7	12,8	11,4	8,4
Oostende	23,7	11,1	9,8	12,2	10,6	8,2
Leuven	22,2	15,9	11,8	8,7	8,0	6,2
Hasselt	21,4	15,0	13,3	10,0	9,3	7,6
Aalst	21,2	14,3	10,3	9,2	8,4	6,7

De werkloosheidsgraden voor 2006 en 2007 zijn ramingen o.b.v het aantal werkenden in 2005

Bron: VDAB Arvastat en Steunpunt WSE o.b.v. diverse bronnen

het Vlaams Gewest, waar de werkloosheidsgraad bij jongeren in juni 2006 zo'n 13% bedraagt en in juni 2007 zelfs al onder de 10% duikt.

Dat de dertien steden en gemeenten met een hoge jongerenwerkloosheid kampen is duidelijk. Dit kadert in een ruimere werkloosheidsproblematiek: op elk van de drie meetmomenten ligt ook de globale werkloosheidsgraad in deze steden en gemeenten hoger dan het Vlaams gemiddelde. Toch kunnen ook de dertien steden en gemeenten profiteren van de gunstige conjunctuur en vertonen de werkloosheidsgraden een dalende lijn.

Deeltijdarbeid

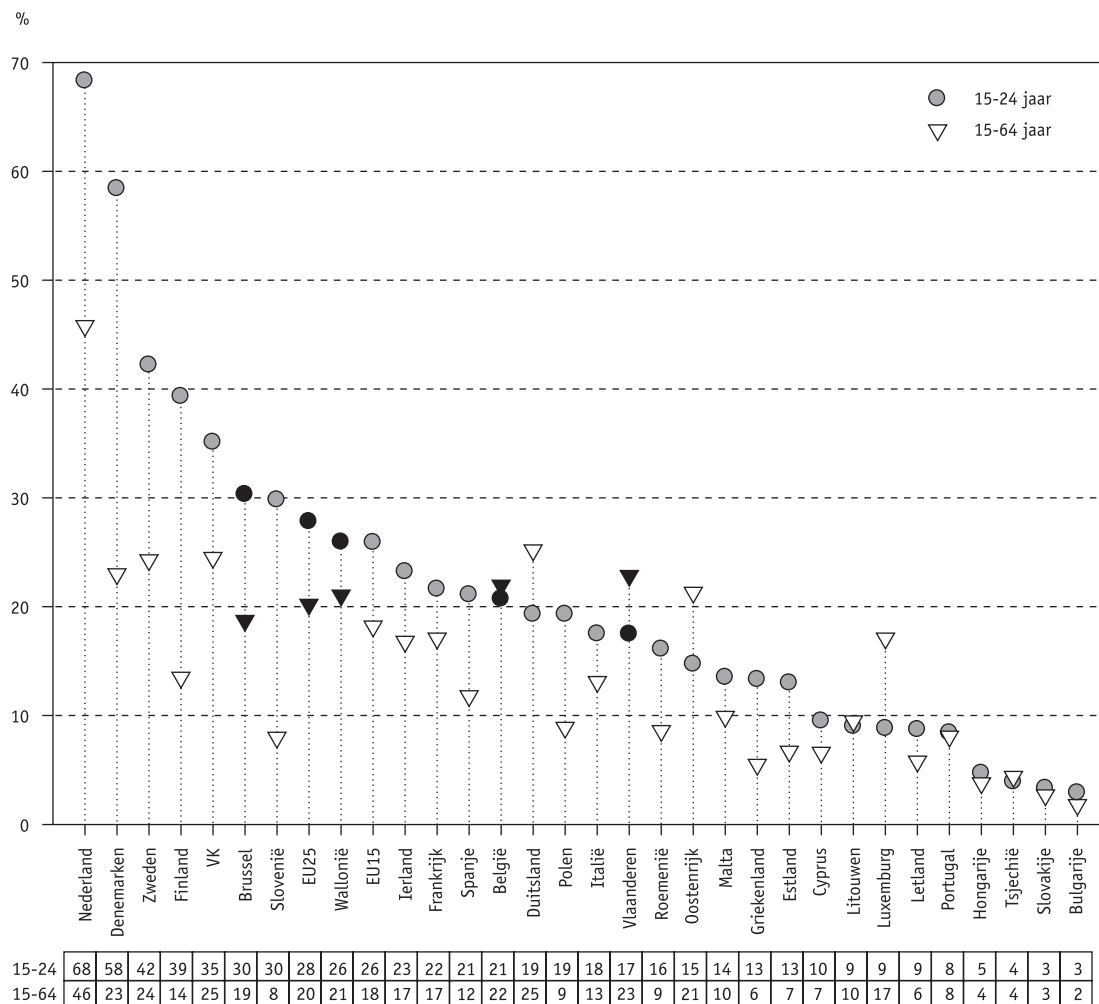
In Vlaanderen werkt 17,5% van de jongeren deeltijds in 2006. Er is echter een grote seksekloof. Jonge mannen werken slechts in 9,3% van de gevallen deeltijds, bij jonge vrouwen ligt dat aandeel driemaal hoger (27,4%). Toch is die kloof minder groot bij jongeren dan in de totale bevolking. Van de 15-64-jarige mannen werkt 6,8% deeltijds en van de vrouwen 43,1%. Jonge mannen werken dus vaker deeltijds dan hun oudere collega's, terwijl jonge vrouwen minder vaak deeltijds werken. Globaal genomen, dus mannen en vrouwen samen, werken jongeren met 17,5% minder vaak deeltijds dan in de totale bevolking (22,8%).

In Europees perspectief werken Vlaamse jongeren minder dan gemiddeld deeltijds (figuur 5). Ook in vergelijking met Brusselse en Waalse jongeren werken Vlaamse jongeren minder vaak deeltijds. Er zijn twee opvallende vaststellingen. In de eerste plaats zien we dat Vlaanderen samen met Duitsland, Oostenrijk en Luxemburg afwijkt van de trend dat jongeren vaker deeltijds werken dan gemiddeld. In Vlaanderen en de genoemde landen werken jongeren net minder vaak deeltijds. Het grote verschil zit in het aandeel deeltijdarbeid bij de jonge vrouwen. Terwijl de jonge mannen in alle landen vaker deeltijds werken dan de totale mannelijke bevolking, werken jonge vrouwen in Vlaanderen, Duitsland, Oostenrijk en Luxemburg veel minder vaak deeltijds dan hun oudere collega's. Gemiddeld in Europa (EU-25) werkt 33,7% van de jonge vrouwen deeltijds, wat meer is dan de 30,8% in de totale vrouwelijke bevolking. In Vlaanderen daarentegen werkt 29,3% van de jonge vrouwen deeltijds, tegenover 42,1% in de totale bevolking.

Ten tweede valt op dat er enkele landen zijn met een bijzonder hoog aandeel deeltijds werkende jongeren. Helemaal aan de top staat Nederland met bijna 70% deeltijdarbeid, gevolgd door Denemarken met bijna 60%. Ook Zweden, Finland, het Verenigd Koninkrijk en Slovenië tellen een aandeel deeltijdarbeid bij jongeren van 30% of meer. Een verklaring hiervoor is dat in deze landen veel studenten naast hun studie een baan hebben (cijfers OCDE, 2007), die – gezien de combinatie met de studie – doorgaans deeltijds is.

Figuur 5.

Aandeel deeltijdarbeid bij de werkenden naar leeftijd (EU, België en de gewesten; 2006)

Bron: Eurostat LFS, FOD Economie - Dienst Statistiek - EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

Tijdelijke arbeid

Tijdelijke arbeid (inclusief uitzendarbeid) is sterk leeftijdsgebonden. In Vlaanderen is 26% van de 15-tot 24-jarige loontrekkenden tewerkgesteld met een of andere vorm van een tijdelijk contract. In de totale loontrekkende bevolking is dat slechts 7%. Tijdelijke arbeid is een veel gebruikt kanaal om jongeren die hun eerste stappen op de arbeidsmarkt zetten aan te werven. In totaal gaat het ongeveer om 55 000 jongeren, waarvan ongeveer 22 000

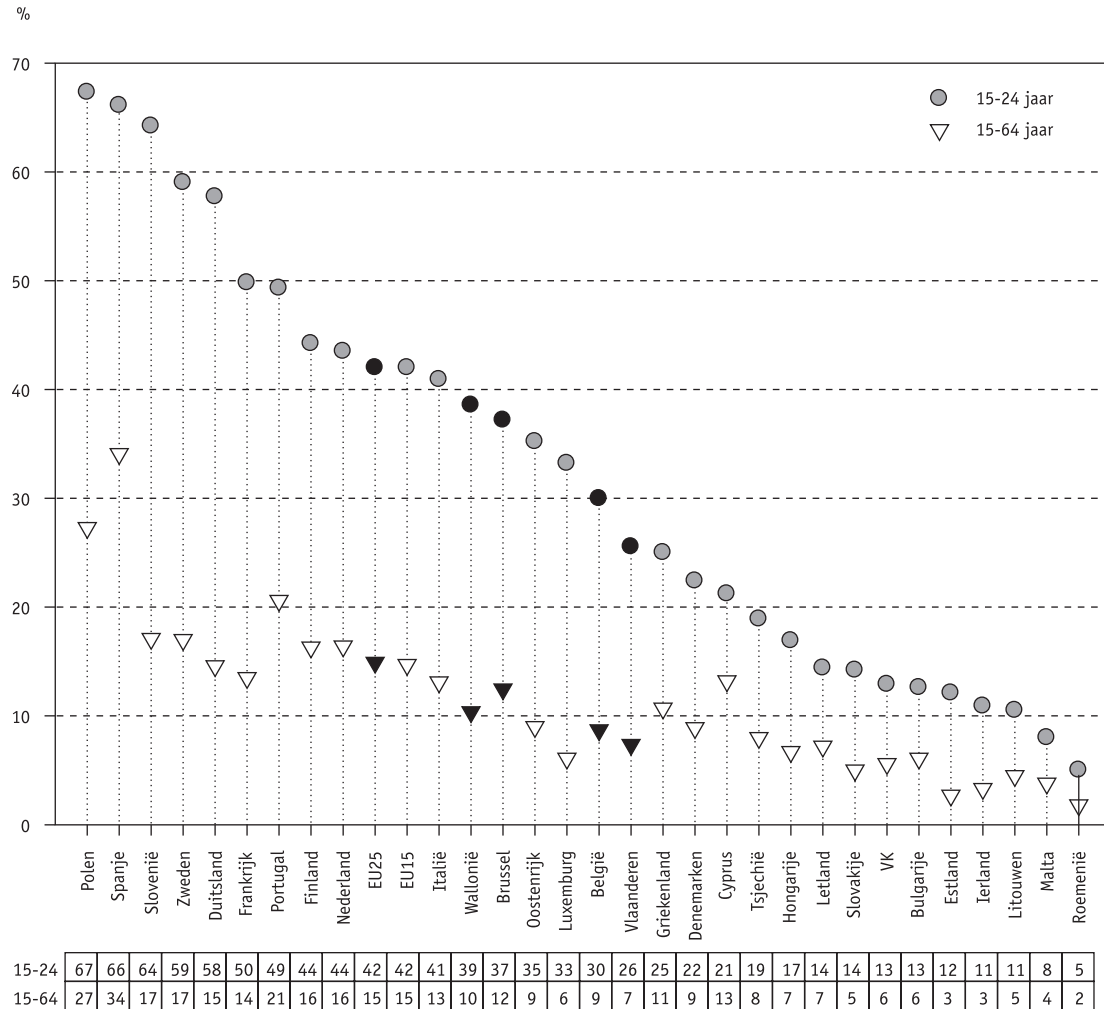
aangeven te werken met een arbeidsovereenkomst van bepaalde duur of voor een bepaald werk, 15 000 met een uitzendcontract en ongeveer 7 000 met een studentencontract.

Het verschil tussen beide seksen is relatief beperkt, al werken vrouwen vaker dan mannen in een tijdelijk dienstverband. Dat geldt zowel voor jongeren (27% bij vrouwen en 24% bij mannen) als voor de totale bevolking (10% bij de vrouwen en 5% bij de mannen).

Figuur 6.

Aandeel tijdelijke arbeid bij de loontrekkenden naar leeftijd (EU, België en de gewesten; 2006)

Bron: Eurostat LFS, FOD Economie - Dienst Statistiek - EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

Met dit leeftijdsgebonden patroon staat Vlaanderen niet alleen in Europa (figuur 6). In alle landen ligt het aandeel tijdelijke arbeid hoger bij jongeren. De verschillen tussen de landen in het aandeel tijdelijke arbeid zijn bovendien veel groter bij jongeren dan in de totale bevolking. Bij de jongeren varieert het aandeel van 5% in Roemenië tot 67% in Polen. Tijdelijke arbeid bij jongeren is in Europa dus een heel divers toegepast instrument. Vlaanderen telt in Europees perspectief slechts een matig aandeel tijdelijken onder de jeugdige loontrekkenden. Ge-

middeld in Europa (EU-25) werken vier op de tien jonge loontrekkenden met een tijdelijk contract. In Vlaanderen gaat het om nog geen drie op de tien jongeren.

*Maarten Tielens
Steunpunt WSE
Caroline Vermandere
VDAB*

Noten

1. Download het volledige WSE-report via <http://www.steunpuntwse.be/view/nl/18774>.
2. Het gaat om de steden en gemeenten met een gemiddelde jeugdwerkloosheidsgraad in 2002-2004 van minstens 20% én een kritische massa van gemiddeld 200 laaggeschoolde werkzoekenden jonger dan 25 jaar.

Bibliografie

OCDE 2007. *Des emplois pour les jeunes. Belgique*. Paris: OCDE.

Ervoor zorgen dat jongeren de school verlaten met erkende vaardigheden en een diploma

Het is noodzakelijk dat zoveel mogelijk jongeren over de kennis beschikken die nodig is om een erkend diploma te halen. Dat hoeft niet noodzakelijk een universitair masterdiploma te zijn. Veel knelpuntberoepen zijn toegankelijk voor iemand met een diploma van het hoger secundair onderwijs. De werkgelegenheidsvooruitzichten tot 2015 geven aan dat de economische opmars van de tertiaire sector zich zal doorzetten, waarbij een toenemende vraag naar kaderleden samen zal gaan met een toename van de meer laaggeschoolde banen in de sociale sector en van de diensten.

Het onderwijssysteem moet de jongeren verschillende leertrajecten aanbieden die uitzicht geven op een diploma dat door de maatschappij en de ondernemingswereld gewaardeerd wordt. Daarom moet mislukking op school voorkomen worden. Vroegtijdige schoolverlaters moeten nadien nog een nieuwe kans op onderwijs krijgen. Bovendien wordt nu al te vaak slechts als laatste optie gekozen voor een richting binnen het beroeps- en technisch secundair onderwijs. Dit moet aantrekkelijker worden voor de jongeren en een beter imago krijgen bij de ouders. De richtingen in het technisch en beroeps-onderwijs moeten beter geïntegreerd worden in het productiesysteem, met een meer actieve samenwerking tussen scholen en bedrijven.

De volgende hervormingspistes worden daarom voorgesteld:

- *Proactief handelen om mislukking op school te voorkomen*. De ontplooiing van jonge kinderen moet een prioriteit zijn, ook vóór de leerplichtige leeftijd. Van bij het begin van de leerplicht moet een volgehouden inspanning worden gedaan om vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen, waarbij zowel de kinderen, het gezin, het onderwijspersoneel als de sociale diensten worden betrokken.
- *Een tweede kans geven aan schoolverlaters*. Deze jongeren moeten het recht krijgen om ook na de leerplichtige leeftijd en tijdens hun actieve leven nog onderwijs te kunnen genieten.
- *Een vlottere doorstroming tussen secundair beroeps-onderwijs en het niet-universitair hoger onderwijs verzekeren*. Hogere technische studies van het korte type kunnen in modules met een flexibel uurrooster georganiseerd worden.
- *Financiële steun geven aan samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en onderwijsinstellingen voor technisch en beroeps-onderwijs*. Een recent voorbeeld van een geslaagd initiatief is de samenwerking binnen de referentiecentra in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die de leerlingen de mogelijkheid bieden om kwaliteitsopleidingen te volgen die aangepast zijn aan de specifieke ondernemingsbehoeften.